

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Nr 4 december 2010

Landsbygd i Centrum

Tema: Klimat

Foto: Rose-Mari Åkerström

Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22067
104 22 Stockholm

Tel: 08-785 40 00 (vxl)
Fax: 08-650 77 40
Besök oss gärna på
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Redaktion: Hanna Williamsson, Mette
Kjöbek Petersen, Rose-Mari Åkerström
Ulrika Geber (ansvarig utgivare)

Tryckeri: Tabergs tryckeri 2010
ISSN 2000-5245

I detta nummer kan du bland annat läsa om:

SAM-ansökan 2010

Lönsamt klimatarbete

Sparsam körning sänker din bränslekostnad

Odla proteingrödor - klimatsmart på flera sätt

Gårdsbaserad biogasproduktion intresserar

Kompetensutveckling december 2010 - mars 2011

Lantbruksledaren

Den 1 december fick 98 procent av länets lantbrukare gårdsstödet utbetalt. Det nationella målet var 90 procent. Många av landets län har lyckats mycket bra med både handläggning och kontroll av årets gårdsstöd och miljöersättningar. Detta trots en hel del merarbete på grund av den stora blockinventeringen.

Klimat är tema för detta nummer av Landsbygd i Centrum. Just i Stockholms län står jordbruket för en relativt sett liten andel av klimatpåverkan. Det beror främst på att här finns 20 procent av landets invånare men bara tre procent av jordbruksmarken. Däremot importerar vi en stor andel av de livsmedel vi konsumerar, ungefär 45 procent. Utmaningen är att både öka livsmedelsproduktionen i länet och samtidigt minska jordbruksproduktionens klimatpåverkan. Här kan du bland annat läsa om klimatsmart produktion som affärsidé. Det kommer också att anordnas olika typer av kompetensutveckling inom klimatområdet de närmaste månaderna.

Länsstyrelsen i Stockholm driver tillsammans med Länsstyrelsen i Uppsala län ett projekt för att stödja

produktionen av biogas. Ett seminarium kring möjligheter för biogasproduktion på landsbygden samlade ett trettiotal deltagare i Märsta i början på november. Bland deltagarna syntes flera yngre lantbrukare, vilket var extra roligt att se. Där presenterades praktiska exempel på att det faktiskt går att få lönsamhet i både småskaliga och storskaliga biogasinvesteringar. Inom Landsbygdsprogrammet finns det ju sedan 2009 stöd för etablering av biogasanläggningar.

Länsstyrelsen har nyligen också anställt en klimatstrateg som i detta nummer presenterar arbetet med en ny klimatstrategi för länet, som håller på att tas fram på uppdrag av regeringen.

Eftersom det här är årets sista nummer av Landsbygd i Centrum vill vi tacka för synpunkter och idéer som ni kommit med under året såväl till tidningen som till oss som arbetar på avdelningen för Landsbygd.

Ulrika Geber
Lantbruksdirektör

Era synpunkter och framtiden för Landsbygd i Centrum

Ett stort tack till er som tog er tid att svara på vår enkät! Vi kan nöjda konstatera att de allra flesta av er läser tidningen varje gång och att ni tycker att innehållet är lagom omfattande. Ni ger oss goda betyg på innehållet som ni uppfattar som aktuellt, relevant, lättillgängligt, trevligt presenterat och förtroendeingivande. Däremot uppfattas inte innehållet som särskilt inspirerande, så där finns en tydlig förbättringspotential. På listan över vad ni helst vill läsa om toppar SAM-information tätt följt av information om gällande EU-stödsregler. Som god trea på er önskelista står lantbruksfrågor. Hela 97 procent svarade att ni skulle rekommendera andra att läsa tidningen. Flitigast att svara var lantbrukare över 60 år. Kanske hade resultatet sett annorlunda ut om hela vår målgrupp varit bättre representerad, med till exempel fler landsbygdsföretagare som inte är lantbrukare.

Även fortsättningsvis tar vi naturligtvis gärna emot såväl ris som ros samt tips och idéer. Kontakta Hanna Williamsson på 08-785 49 13 eller hanna.williamsson@lansstyrelsen.se

En elektronisk framtid?

Trots att de flesta som svarat på enkäten vill ha tidningen i tryckt form kommer vi att arbeta vidare med vårt elektroniska nyhetsbrev. Det kommer vara den främsta kanalen för annonsering av kompetensutveckling från och med nästa år.

Den tryckta tidningen kommer dock att ges ut med fyra nummer även under 2011. Vi hoppas kunna varva information om SAM och EU-regler med artiklar och annonser som inspirerar.

Hanna Williamsson

Missa inget!

Anmäl dig till det elektroniska nyhetsbrevet nu! Gå in på www.lansstyrelsen.se/stockholm under Lantbruk & Landsbygd och registrera din e-postadress.

SAM-ansökan 2010

Blockinventeringen

Har du fått ditt slutresultat från Jordbruksverkets blockinventering? Då är det viktigt att du kontrollerar resultatet. Du kan behöva minska arealer i din ansökan om gårdsstöd 2010 och eventuellt även i dina åtaganden för miljöersättningar för att inte drabbas av sanktioner på dina utbetalningar 2010. Du som inte haft fältkontroll 2010 och ännu inte fått meddelande om beslut för gårdsstödet eller underrättelse efter administrativ kontroll har fortfarande chansen att dra ner ansökt areal till inventerad areal.

169 miljoner i gårdsstöd

Länsstyrelsen har fattat beslut för 98 procent av alla lantbrukare som har sökt gårdsstöd 2010 i Stockholms län. Därmed har Länsstyrelsen med god marginal uppnått det mål om 90 procent som Jordbruksverket satt upp. Pengarna betalas ut av Jordbruksverket den 1 december. Stödbeloppet fastställs i euro men betalas ut i kronor. Växelkursen fastställdes den 1 oktober och innebär att en euro ger 9,1421 kronor. Det är den sämsta växelkursen sedan gårdsstödet infördes och innebär 6,7 procent mindre utbetalt än 2009.

Har du synpunkter eller vill överklaga?

Om du har synpunkter på blockinventeringen ska de lämnas direkt till Jordbruksverket. Om du har synpunkter på en kontroll ska du istället vända dig till Länsstyrelsen. Om du vill överklaga kan du göra det först då du får ditt utbetalningsbeslut. Överklagan ska skickas in till Länsstyrelsen senast tre veckor efter det att du tagit del av beslutet. Det är sedan Jordbruksverket som fattar beslut i ärendet.

Mindre än fyra hektar jordbruksmark?

Från och med 2010 betalas inget gårdsstöd ut till den som har under fyra hektar jordbruksmark och/eller mindre än fyra stödrätter. Länsstyrelsen kommer inte att skicka ut några underrättelser till berörda brukare.

SAM-ansökan 2011

Sista ansökningsdag för 2011 års SAM-ansökan är preliminärt den 31 mars. SAM Internet kommer att öppnas den 14 februari. Mer information om SAM-ansökan 2011 kommer i nästa nummer.

Viveka Appeltofft

Tidsplan för utbetalningarna av SAM-2010

Miljöersättningar och kompensationsbidrag

- 29 december
- 31 januari
- 28 februari
- 31 mars.

Gårdsstöd

- 29 december
- 20 januari.

Handjursbidrag

- 29 december delutbetalning.
- Slututbetalning 31 mars 2011.

Kvalitetscertifiering

- 29 april 2011.

Många har inte registrerat sig som foderföretagare

Alla företag som på olika sätt producerar, transporterar och/eller lagrar foder till djur ska anmäla sig till foderföretagarregistret på Jordbruksverket.

Anledningen är att säkerställa spårbarheten i foder- och livsmedelskedjan. Det gäller även de som är återförsäljare av foder till livsmedelsproducerande djur, inklusive häst.

Registret har funnits sedan 2008 och har byggts upp allt eftersom. De typer av anläggningar som verkar vara underrepresenterade i registret är hästanläggningar, vattenbruk, vilthägn, butiker och lager.

Om du inte anmäler din anläggning eller följer övriga regler för fodersäkerhet riskerar du att inte få bedriva verksamhet där foder hanteras. Det kan även leda till böter. Har du jordbrukarstöd kan du komma att påverkas av tvärvillkorsreglerna och därmed ris-

kera att du får avdrag på dina stöd.

Om du inte redan anmält din anläggning är det enklaste sättet att anmäla sig på Jordbruksverkets webbplats: www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/foder/

Rose-Mari Åkerström

Foto: Karin Joelsson

Lönsamt klimatarbete

Klimatanpassning – möjlighet eller påлага?

Är det möjligt för en mjölkgård att tjäna 60 000 kronor per år på klimatsmarta åtgärder? Eller en grisgård 100 000 kronor per år? Är inte klimatåtgärder något dyrt och krångligt? Det finns två starka skäl till att se klimatanpassningen för svenskt lantbruk som en möjlighet istället för som ytterliggare en påлага. Det första skälet är att klimatsmart mat, energi och andra förnödenheter innebär en ny marknad. Det andra skälet är att det finns pengar att tjäna på klimatåtgärder redan på gårdsnivå, och det kan för många gårdar handla om stora belopp.

Konsumenter efterfrågar klimatsmart mat och är beredda att betala mer för det. Flera undersökningar visar detta, men tydligast är den stora efterfrågan på närproducerat och ekologisk mat. Många svenskproducerade produkter skulle kunna marknadsföras mycket mer med klimatargument, inte minst svenskt kött som har stora klimatfördelar om man jämför med importerat kött från till exempel Sydamerika.

Precis som hela det övriga samhället behöver jordbruket minska sina utsläpp av växthusgaser, den stora skillnaden är förstas att de gröna näringarna också har möjlighet att producera en del av lösningen. LRF bedömer att det svenska jordbrukets utsläpp kan minska med 20-25 procent inom loppet av 10-15 år genom olika riktade insatser.

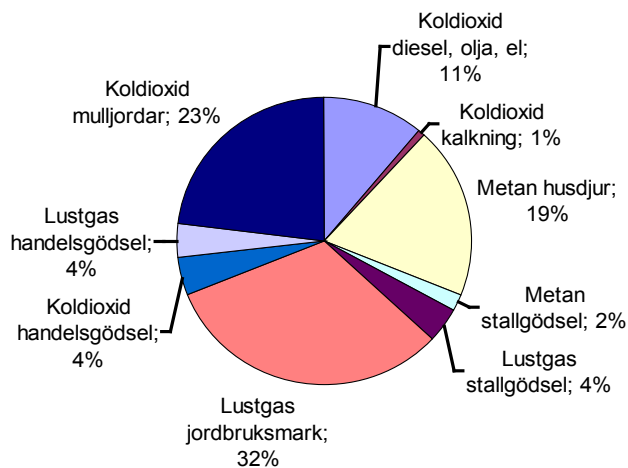
På gårdsnivå finns en del åtgärder att göra för att bli mer ”klimatsmart”, exempel är:

- Energieffektivisera.
- Odlar närproducerat foder.
- Öka kontrollen på kvävet (t.ex. genom Greppa Näringen).
- Biogas.
- Ha koll på stallgödseln.

Många av dessa åtgärder innebär dessutom en förbättrad ekonomi, det finns exempel på grisgårdar som tjänar 100 000 kronor per år på att ersätta importerad soja med hemmaproducerade åkerböror. Eller mjölkgårdar som tjänar 60 000 kronor per år på smart grovfoderlogistik, bara genom att låta ensilaget torka ett dygn extra innan det rullas. En köttgård som genom en ny betesstrategi förbättrar resultatet med 80 000 kronor per år och skogsgården som ökat sin produktion med fem timmerbilar om året efter några enkla åtgärder.

Jordbrukets utsläpp

Det svenska jordbruket står för cirka 20 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Cirkeldiagrammet visar hur det svenska jordbrukets växthusgasutsläpp fördelar sig mellan olika källor. Tre fjärdedelar av utsläppen utgörs av lustgas från åkermark, koldioxid från mulljordar och metan från husdju-

Jordbrukets fördelning av växthusgasutsläpp mellan olika utsläppskällor, omräknat till koldioxidekvivalenter, CO₂ (koldioxid) räknas ggr 1, Metan-gas (CH₄) räknas ggr 30 och lustgas (N₂O) är den starkaste och räknas ggr 300. Källa: Tynelius (2008)

ren. Stora osäkerheter finns fortfarande kring exakt storlek för olika utsläpp och alla delar är inte inkluderade. Bland annat saknas bidraget från importerat foder och exakt hur mycket koldioxid som verkligen avgår från mulljordarna är osäkert eftersom det är svårt att mäta. Detsamma gäller lustgasen från åkermarken. Värt att nämna är att naturbetesmarkerna binder kol vilket reducerar nötkreaturens utsläpp något. Även om de exakta siffrorna kan variera något så är det tydligt att den enskilt största källan till klimatgasutsläpp från svenskt jordbruk är lustgas från åkermark. Storleken på dessa hänger nära ihop med mängden tillgängligt kväve i marken. Därför handlar klimatåtgärderna i jordbruket en hel del om hushållning med kväve. Vi behöver bli mycket bättre på att recirkulera kväve, till exempel ta vara på stallgödseln, återföra näring från staden med mera.

Kvävet är en dubbel klimatbov!

Energiförbrukning och klimatpåverkan hänger tätt ihop. Användningen av fossila bränslen står för närmare 60 procent av de utsläpp av växthusgaser som vi människor orsakar. De senaste 60 åren har användningen ökat ofattbart.

Den största enskilda källan till fossil energianvändning i den gröna sektorn är tillverkningen av handelsgödsel. Hela 3 TWh av de gröna näringarnas totala förbrukning av fossil energi på 9,6 TWh är knutna till handelsgödseln. Förutom energiförbrukningen vid tillverkningen av handelsgödselkväve har kvävet en annan betydelsefull effekt på klimatet, eftersom mängden kväve i marken påverkar hur mycket lustgas som bildas.

Den näst största användningsposten är diesel i jordbruket. Om den kan minskas eller ersättas med förnybara drivmedel ger det ett direkt bidrag till att minska klimatgasutsläppen. Ett enkelt sätt som fått stor uppmärksamhet på senare tid är hur man kan köra traktorn snålare, till exempel genom att minska plogdjupet eller anpassa motorns varvtal så att förbrukningen går ner.

Hilda Runsten, Klimatexpert LRF
08-787 54 28

Hilda Runsten svarar

Allt detta låter ju toppen! Det verkar finnas en massa smarta saker som jag kan göra. Men var ska jag börja?

Om man vill börja på egen hand kan man titta på hur andra lantbrukare har gjort, se till exempel lästipset nedan. Nästa steg är att boka en rådgivare i Greppa Näringen för klimatgenomgång eller en energirådgivare för energikartläggning.

Förmodligen är du också på vissa områden mer klimatsmart än du tror, eftersom effektivitet och klimatsmarthet oftast hänger ihop. Så fundera på om det finns något mer på gården du kan effektivisera? En superenkel åtgärd att göra direkt är att gå en kurs i sparsam körning.

Hur kan jag arbeta med klimatanpassning på ett strukturerat sätt utifrån förutsättningarna på min gård? Vilken hjälp finns att få? Finns det möjligheter till samverkan och erfarenhetsutbyte?

I stort sett alla rådgivningsföretag erbjuder klimatrådgivning, men be också din ordinarie produktionsrådgivare att titta på klimatparametern. Finns det något område ni kan arbeta särskilt med där det finns lönsamhet att hämta in? Håll utkik efter kurser, studiecirkel eller aktiviteter i din LRF-avdelning där du bor.

Hanna Williamsson

Lästips!

Läs mer om den svenska maten och klimatet på www.matochklimat.se.

Du kan även ladda ner och läsa broschyrerna, "Klimatsmarta affärsidéer" och "Den svenska maten och klimatet" på LRFs webbplats, www.lrf.se. Det går också bra att beställa broschyrerna direkt på LRF via Distributionsservice på telefon 08-550 949 80

Maten står för en tredjedel av vår klimatpåverkan. Vill du fördjupa dig i sambandet mellan maten och klimatet? Boken "Mat & klimat" är skriven av Johanna Björklund och Pär Holmgren och utgiven 2009 av Medströms bokförlag.

En klimatstrategi för Stockholms län

Länsstyrelsen i Stockholms län utarbetar just nu en regional klimat- och energistrategi. Strategin ska ange hur länet kan bidra till att minska klimatförändringen, främja omställningen av energisystemet, öka andelen förnybar energi samt främja energieffektivisering och ett effektivare transportsystem. Den planeras gå på remiss i mars nästa år.

Jämfört med andra län har Stockholms län låga klimatpåverkande utsläpp, särskilt räknat per invånare i länet. Det beror på att länet är tätbefolkat och har en liten andel tung industri, men också på att vi i hög grad importerar varor och tjänster från andra län och andra länder. Naturligtvis har vi ett ansvar även för de utsläpp som vi bidrar till utanför länets gränser.

Åsa Skillius, klimatstrateg
08-785 45 09

Foto: Karin Joelsson

Foto: Paulina Liljander

Gårdsbaserad biogasproduktion intresserar

Stort intresse för gårdsbaserad biogasproduktion

Länsstyrelserna i Stockholms och Uppsala län har under hösten i ett gemensamt projekt undersökt intresset och förutsättningarna för att använda stallgödsel och rester från livsmedelsförädling till biogasproduktion. Totalt 223 lantbruksföretag med större djurbesättningar, hästgårdar och mindre livsmedelsföretag har tillfrågats via en enkät.

Ekätsvaren visade att intresset för biogasproduktion var stort. Många företag ville delta i en förstudie med beräkningar över produktion på den egna gården. Fem av de intresserade gårdarna valdes ut som typexempel på hur biogasproduktionen kan se ut inom olika inriktningar – mjölkkor, nöt, gris, höns och häst.

Små och stora anläggningar

Den 11 november presenterades de preliminära resultaten från undersökningen och beräkningarna utifrån de fem typgårdarna på ett halvdagsseminarium. Uppslutningen var god med ett 30-tal lantbrukare och andra intresserade från de båda länen. På seminariet deltog Mats Gustafsson från Oviken och Jonas Lindeberg från Katrineholm för att berätta om sina praktiska erfarenheter från biogasanläggningar med stallgödsel, i både liten och stor skala.

Mats Gustafsson har genom tekniska speciallösningar och mycket eget arbete lyckats få ekonomi i sin gårdsbaserade anläggning, trots en förhållandevis liten mjölkobesättning med bara 60 kor. Investeringen gick på 2,3 miljoner kronor och biogasen används för kraftvärme på gården, med ett visst överskott som kan säljas till lokala kraftbolag.

Anläggningen i Katrineholm å andra sidan är en storskalig gemensam anläggning där tio lantbrukare gått samman som delägare i bolaget Lantbruksgas i Sörmland. Företaget investerade 50 miljoner kronor och producerar idag tre miljoner normalkubikmeter biogas till fordon. Hela gasproduktionen säljs till biogasfordon i Stockholm.

Med sikte på framtiden

Under seminariet samlades deltagarnas synpunkter på det fortsatta arbetet in. Förslag på riktade åtgärder som kan vara särskilt viktiga för att öka biogasproduktionen i regionen togs också fram. Deltagarna önskade till exempel att man i det fortsatta arbetet kunde gå vidare med analyser av de praktiska förutsättningarna på de enskilda företagen och att få hjälp med att identifiera nätverk. En handlingsplan för bland annat kompetensutveckling till stöd för intresserade företag kommer att tas fram inom projektet. Resultaten kommer under vintern att sammanställas i en rapport och presenteras på ett seminarium den 15 mars 2011 dit alla intresserade är välkomna.

Sara Norman

Sugen på att lära dig mer?

På sidorna 12-13 finns annonser för flera kurser med fokus på klimatåtgärder i växtodling och djurhållning.

Nya aktiviteter såsom sparsam körning är under planering. Vill du vara säker på att inte missa något erbjudande om kompetensutveckling?

Prenumerera på vårt elektroniska nyhetsbrev! Registrera din e-postadress redan idag på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm under Lantbruk & Landsbygd.

Sparsam körning sänker din bränslekostnad!

Att minska bränsleförbrukningen på gårdens maskiner är lika klimatsmart som lönsamt. Sparsam körning går ut på att du optimerar ditt körsätt. Christer Johansson är energirådgivare på LRF Konsult och håller kurser för lantbrukare i sparsam körning.

– "Erfarenheter från kurserna visar att deltagarna i genomsnitt sparar 15 procent bränsle. En lägre dieselförbrukning ger lägre bränslekostnader samt lägre utsläpp av växthusgaser. Dessutom görs arbetsmomenten både snabbare och säkrare. På en kurs i Sparsam körning får man lära sig vilka olika faktorer som påverkar bränsleförbrukningen på en traktor. Dessutom får man prova på sparsam körning i praktiken", berättar Christer.

Vilka generella tips finns för att minska bränsleförbrukningen?

- Regelbunden service av traktorer och redskap.
- Undvik onödig tomgångskörning.
- Anpassa däck och däckstryck efter användningsområde.
- Ställ in redskapen på rätt sätt.
- Reducera motorvarvtalet till 70 – 80 procent av maxvarv.
- Anpassa körsättet.

Christers bästa tips på hur man kan anpassa körsättet

- Vid transportkörning ska man planera så att antalet stopp under färden minimeras.
- I nedförsbacke så ska gaspedalen släppas och sedan gäller det att utnyttja den levande energin i ekipaget så långt som möjligt. Vid uppförsbacke så bör maximalt 2/3 av gaspedalens rörelse utnyttjas.
- Det är också viktigt att hålla ett högt lufttryck i däcken så att rullningsmotståndet minskar.

– "Har man sedan en traktor med en växellåda som kan köra i 40 km/h vid ett reducerat motorvarvtal så är det stor fördel", avslutar Christer.

Hanna Williamsson

Foto: Cecilia Norén

Nya regler om spridning av gödsel

Från och med den 1 januari 2011 gäller nya regler om lagring och spridning av gödsel. Syftet är att minska såväl växtnärläckage som lustgasavgång genom att anpassa mängder och tidpunkter så att kvävet i största möjliga utsträckning kommer grödan tillgodo.

- Du får högst sprida stallgödsel motsvarande 170 kg kväve per hektar och år. På hösten får du högst tillföra 60 kg lättillgängligt kväve per hektar till höstsådda oljeväxter. För annan höstsådd får du högst tillföra 40 kg lättillgängligt kväve per hektar.
- Du får inte sprida gödselmedel närmare än två meter från din åkerkant som gränsar till vattendrag eller sjö. Du får heller inte sprida gödselmedel på åkermark som gränsar mot vattendrag eller sjö om marken lutar mer än 10 procent, räknat minst 50 m från sjön eller vattendraget. Spridning av mineralgödsel i växande gröda är dock tillåtet.
- Som tidigare får du inte heller sprida gödselmedel på vattenmättad eller översvämmad mark och inte heller på mark som täcks av snö eller är frusen.

Viktiga datum för spridning

1 augusti till 31 oktober får du bara sprida stallgödsel och organiska gödselmedel i växande gröda eller före sådd. Den växande grödan ska vara avsedd för övervintring och får inte vara en fånggröda. Fasta gödselslag får dock spridas under tiden 1 oktober till 31 oktober både på växande gröda och på obevuxen mark. På obevuxen mark ska gödseln brukas ner inom tolv timmar. Fastgödsel från fjäderfån får dock under denna period bara spridas i växande gröda.

Det är förbjudet att sprida gödselmedel under tiden 1 november till 28 februari.

Cecilia Norén

Läs mer

- Föreskriften om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring. SJVFS 2010:55

Finns på Jordbruksverkets webbplats. www.jordbruksverket.se

Odla proteinfoder – klimatsmart på flera sätt

Intresset för att odla proteinfoder i Sverige tycks vara på försiktig uppgång. För klimatet är det en glädjande nyhet. Såväl beroendet av den klimatbelastande importerade sojan som behovet av handelsgödsel kan då minska.

Högt miljöpris för sojan

330 000 ton soja från främst Brasilien importeras årligen till Sverige som djurfoder. Priset för miljö och klimat är högt, inte minst där den odlas. För att ge plats åt sojaodlingarna huggs regnskog ner och även naturliga gräsmarker tas i anspråk. Dessa artrika miljöer kan lagra in koldioxid om de får vara kvar, medan brytandet av ny jordbruksmark istället frisätter koldioxid. I själva odlingen används såväl konstgödsel som bekämpningsmedel, varav somliga förbjudna i Sverige. Detta innebär ytterligare klimat- och miljöbelastningar. Stora monokulturer av det här slaget minskar biologisk mångfald och är känsliga för störningar, som till exempel torka på grund av klimatförändringar. Transporten till våra svenska grisar, kor och höns ökar också på utsläppen av växthusgaser.

Vad finns det för alternativ?

Anna Linnell, Sofia Äng och Stina Stabo är rådgivare på Hushållningssällskapet. Jag frågar dem om möjligheterna att ersätta sojan med andra proteingrödor.

Hur ska man göra om man vill minska på sojan utan att förlora i avkastning?

– ”I mjölk- och nötköttproduktion är grunden att odla ett riktigt bra vallfoder. Nötkreatur föredrar ett vallfoder med 30 till 40 procents inblandning av klöver. Genom att odla och konservera grovfodret på rätt sätt kan behovet av kompletterande kraftfodermedel minska. Utmaningen är sedan att hitta protein med en låg nedbrytbarhet i våmmen för till exempel högt avkastande mjölkkor”, berättar Sofia Äng som är foder- rådgivare.

Foto: Camilla Dahlberg

Vilka alternativa proteingrödor finns det?

– ”Det är framför allt raps och trindsäd, det vill säga arter, åkerböna och lupin, som är bra proteinkällor till kraftfodret i stället för soja”, berättar Sofia Äng.

– ”Trindsäden innehåller ett relativt högt råproteininnehåll men mindre av det våmstabila proteinet som är sojans styrka. Om man värmebehandlar rapskakan ökar andelen våmstabilt protein och den kan i princip ersätta sojan”, tillägger Stina Stabo, också hon foder- rådgivare.

För vem kan sojafritt foder vara lönsamt?

– ”Mycket beror på hur intensiv djurproduktion man har”, svarar Sofia. ”Djur som avkastar mycket mjölk, eller har en mycket hög tillväxt per dag har ett större behov av bra proteinkällor och högre andel protein i foderstaten. För denna typ av produktion blir det svårare att dra ner på soja som proteinkälla. Vill man ändå minska soja får man kanske tänka om. Man kanske måste tillåta djuren att sjunka något i avkastning eller i tillväxt per dag. Detta behöver inte alltid vara sämre för ekonomin. Djur som pressas till sitt yttersta kan ha fler hälsoproblem och den inköpta sojan måste betala sig i varje extra levererad liter mjölk eller kilo kött”, fortsätter hon.

– ”Det är inte alltid lönsamt att köpa in soja om man har möjlighet att odla egna proteingrödor med bra resultat. Egna proteingrödor i kombination med ett riktigt bra vallfoder och spannmål kan räcka långt”, menar Sofia.

Finns det andra fördelar förutom miljö/klimat?

– ”På spannmålgårdar är de tröskade proteingrödorna, framförallt trindsäden, värdefulla avbrottsgrödor. Eftersom baljväxterna är kvävefixerande behövs inget eller mindre mineralkväve, vilket ju är positivt för både klimat och lönsamhet. På vallgårdarna finns ofta inte behovet av avbrottsgrödor, och det är därför bättre för både ekonomi och ekologi att tröskade proteingrödor odlas på spannmålgårdar”, svarar Anna Linnell, växtodlingsrådgivare.

– ”På gårdar med mycket spannmålsodling kan ärtor eller åkerböna som förfrukt öka skörden på höstvetete med ca 800-900 kg per hektar”, tillägger Stina.

Anna berättar vidare att spannmålgårdar som genom någon form av markbyte med närbelägna grannar odlar vall som avbrottsgröda i växtföljden också kan dra nytta av vallbaljväxternas positiva inverkan på markstrukturen.

Vilka är problemen?

– ”När det gäller trindsäd handlar det främst om att odlingen är osäker eftersom den är relativt dyr och skördarna varierar mycket. Och eftersom ett foder av

svenskodlad tröskad proteingröda idag inte går att köpa av foderföretagen krävs det ofta att en mjölk- eller nötgård kan samarbeta med en växtodlingsgård. Hanteringen med tröskning, torkning, krossning, lagring och foderblandning är naturligtvis också svårare jämfört med färdigt koncentrat av soja”, säger Anna.

När det gäller vallarna ser Anna sällan några problem. Baljväxter kan vara något svårare att förtorka än gräsen. Å andra sidan höjs skörden generellt med baljväxter i vallen, trots att mindre handelsgödsel behövs. Dessutom förlänger rödklövern tiden man har på sig att skörda ett vallfoder med toppkvalitet, eftersom den har en långsammare utveckling.

Hur tror ni framtiden ser ut - mer eller mindre soja?

– “Jag tror på mindre soja”, säger Anna, ”men det kräver framförallt att våra inhemska tröskade proteingrödor omvärderas. I dagsläget är det inte intressant för spannmålsgårdar att odla ärter eller åkerbönor till foder eftersom odlingen av dem är osäkrare än spannmålsodling och prisskillnaden inte kompenserar för denna osäkerhet. Problemet ligger i att foderindustrin i Sverige ännu inte velat hantera dessa grödor i små partier, utan hellre har exporterat det som ändå kommit in och istället använt importerad soja till svenskt foder. Just nu börjar detta vända och fodertillverkarna

börjar i alla fall prata positivt om de svenska proteingrödorna. Det återstår att se om de också kommer att betala bättre”, konstaterar Anna. ”I nuläget är mellangårdshandel lösningen på detta problem.”

Sofia tror också på mindre soja. – “Det har visat sig i flera utfodringsförsök att svenska inhemska proteinfodermedel kan vara minst lika bra som importerad soja med avseende på avkastning och tillväxt. Det handlar nog mycket, som Anna säger, om att marknaden styr väldigt mycket och att fler lantbrukare måste odla trindsäd och raps så att volymerna blir större.”

Hanna Williamsson

Lästips!

- Protein från vall. Råd i praktiken.
- Hemmaproducerat proteinfoder – satsa på kvalitet och kvantitet. Råd i praktiken.

Du kan ladda ner dem gratis från Jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se. Eller beställ dem från Länsstyrelsen.

Åkerböna på Rydboholm

På Rydboholms gård utanför Åkersberga har man odlat åkerböna två säsonger med blandat resultat. Arne Doverhall är växtodlingsansvarig på gården som har cirka 300 hektar växtodling. Här delar han med sig av sina erfarenheter.

Hur har det gått?

– ”2009 sådde vi 20 hektar och fick ett bra resultat. 2010 sådde vi 40 hektar, men försommaren var för torr och det gick inte alls så bra. 2009 sådde vi också på mer fukthållande jordar, det är viktigt för åkerböna.”

Varför åkerböna?

– ”Vi provade åkerböna som en lämplig avbrottsgröda. Åkerböna ger bra struktur på jorden och vi har sått höstveten efter utan att behöva tillföra extra kväve. Vi har använt fodret till vildsvinen och också sålt det som viltfoder.”

Bra och dåligt med åkerböna?

– ”Åkerböna är helt klart känsligare än spannmål. Men tröskningen är inget problem eftersom åkerböna inte lägger sig ner. Och jämfört med ärter som vi

provat tidigare slipper man problemen med gäss och duvor som förstör.”

Framtiden?

– “Nu är allt höstsått, men om något går ut i vinter provar vi nog med lupin nästa år på försök”, avslutar Arne.

Hanna Williamsson

Foto: Eva Mellqvist, Jordbruksverket

Kompetensutveckling för företagare på landsbygden i Stockholms län

Aktiviteterna

Aktiviteterna som annonseras här anordnas av olika aktörer. **Det är därför viktigt att du uppmärksammar namn och telefonnummer för just den aktivitet du önskar att ta del av. Efter sista anmälningdatum är din anmälan bindande!**

Landsbygdsprogrammet 2007-2013 har fokus på företagens lönsamhet och deras konkurrenskraft. Länsstyrelsen har därför bestämt att för kompetensutveckling inom området företagsutveckling ska en deltagaravgift tas ut. Även inom andra områden kan en avgift tas ut. Det kommer att anges i annonsen när deltagaravgift tas ut. **En stor del av aktiviteten bekostas dock inom Landsbygdsprogrammet som finansieras av EU och svenska staten.**

När du anmäler dig till en aktivitet vill aktören ha information om ditt namn och personnummer. Denna information kommer sedan att registreras i en databas på Jordbruksverket, för att kunna få fram statistik om deltagandet i kompetensutveckling inom Landsbygdsprogrammet. Personnumret tas enbart för att ha möjlighet att göra en uppföljning på kvalitet och effekt av aktiviteterna. Både aktören, Länsstyrelsen och Jordbruksverket har plikt att hantera information om deltagarna enligt Personuppgiftslagen (PUL).

I samband med genomförandet av kurser distribueras en deltagarförteckning med namn, adress, telefonnummer och e-post. Vill du inte stå på en sådan lista får du säga ifrån i samband med din anmälan.

Har du önskemål om andra aktiviteter än dem som annonseras här är du välkommen att kontakta Mette Kjöbek Petersen på telefon eller e-post mette.kjobekpetersen@lansstyrelsen.se.

Mette Kjöbek Petersen

Elektroniska nyheter

Äntligen har vi haft premiär på ett elektroniskt nyhetsbrev från enheten för lantbruksfrågor. Se till att aktivera en prenumeration, som ger dig möjlighet att löpande ta emot information och erbjudanden om kompetensutveckling. Det händer ofta att nya aktiviteter kommer till och påbörjas mellan årets fyra tryckta nummer av Landsbygd i Centrum.

**Gå in på Länsstyrelsens webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm, under Landsbygd och Lantbruk**

Företagsutveckling

Rådgivningscheck

Känner du ett behov av att diskutera idéer till utveckling av ditt företagande med en rådgivare? Det är fortfarande möjligt att få en rådgivningscheck, om dina planer för utvecklingen i ditt företag är förenligt med Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007-2013.

Intresseanmälan

För att få en rådgivningscheck ska du fylla i en blankett och beskriva ditt behov av rådgivning i korthet. Rådgivningschecken får du först när du har skickat en ifylld blankett till Länsstyrelsen.

Kontakta Mette Kjöbek Petersen på telefon eller mette.kjobekpetersen@lansstyrelsen.se för rekvisering av blankett till anmälan av ditt intresse.

Foto: Mette Kjöbek Petersen

Marknadsföring av ekologiska produkter

En vidareutveckling och marknadsanpassning av det ekologiska landsbygdsföretagandet är angeläget för att trygga tillgången på svenskproducerade ekologiska varor och tjänster på en starkt expansiv marknad. Därför kommer Ekologiska Lantbrukarna att i projektform under två års tid arbeta tillsammans med landsbygdsföretagare i Mälardalenregionen för att fler skall nå marknaden för ekologiska livsmedel.

Vill du delta eller veta mera?

Kontakta Dirk van der Krogt, 018 - 10 10 36, dirk.vanderkrogt@ekolantbruk.se eller Maria Dirke, 018 - 10 10 06, maria.dirke@ekolantbruk.se

Utmaning - vatten

Foto: Paulina Liljander

Miljövänlig hästhållning

Vad kan stallägare/hästhållare göra i sin verksamhet för att minska miljöpåverkan?

Kursen tar upp gödselhantering, lagring av gödsel och skillnader mellan strömedel. Vad stoppar vi i hästen och vad kommer ut och var? Näringsläckage i hästhagar – ny tillämpad forskning. Vi upprättar en växtnäringsbalans och går igenom fodermedlens näringsinnehåll. Vi avslutar med diskussion och var och en gör en handlingsplan för det egna stallet.

Medverkar gör Line Strand och Katarina Eningsjö HS Konsult.

Tid: den 26 januari kl. 18.00-21.30

Plats: Alecahuset, Åkersberga.

Kursavgift: 200 kr exkl. moms.

Information & anmälan: senast 18 januari till Åsa Pettersson 08-785 49 32 eller asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Foto: Pia Stålnacke

Damm som samlar fosfor

Den 21 oktober anordnades en välbesökt fältvandring om fosforfällor vid Bornsjön i Salems kommun. Doktorand Pia Kynkäänniemi berättade om fosfordammen som ingår i ett forskningsprojekt vid SLU. Dammen har varit i drift i ett år.

Frågorna var många från de intresserade deltagarna. Fältvandringen avslutades på sal där Lars Törner från Odling i Balans pratade mer om fosfordammar och andra åtgärder för att minska fosforbelastningen i våra vatten.

En positiv nyhet inom Landsbygdsprogrammet 2010 är möjligheten till investeringsstöd för anläggning av en fosfordamm. Kontakta Pia Stålnacke om du är intresserad av mer information om investeringsstöd till fosfordammar eller våtmarker.

Pia Stålnacke

Greppa Näringen

greppa näringen

Rådgivning

Du som har mer än 50 ha åkermark och/eller mer än 25 djurenheter är välkommen att bli medlem. Även du som har fastighet i ett prioriterat avrinningsområde är välkommen.

Nu har Länsstyrelsen upphandlat även de nya rådgivningsmodulerna om bland annat precisionsodling och test av mineralgödselspridare. Se till att du vid nästa rådgivningsbesök får en revision av din rådgivningsplan, så att du kan ta del av nyheterna.

Länsstyrelsen har ännu inte avtal om Klimatmodulerna, men du kan redan nu höra av dig till Cecilia Norén och anmäla ditt intresse för dessa.

Greppa Näringen är en samordnad satsning mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna med stöd av LRF för att minska växtnäringsförlusterna från växtodling och djurhållning genom kompetensutveckling. Syftet är att bidra till en kostnadseffektivitetshöjning för lantbrukaren samtidigt som en ökad miljönytta uppnås. Genom Greppa Näringen erbjuds du individuell rådgivning om till exempel kväve- och fosforstrategier, växtskyddshantering, kontroll av foderstater, markpackning och mycket mer. Inom projektet erbjuds ett antal olika rådgivningsmoduler och rådgivningens skräddarsys efter behovet på just din gård.

Rådgivningen är kostnadsfri för dig som är ansluten till Greppa Näringen och finansieras inom Landsbygdsprogrammet. Hör gärna av dig till Sara Norman eller Cecilia Norén på Länsstyrelsen, om du har några frågor.

Rådgivare	
SorPet , Sören Pettersson, 070-30 00 844	Växtodling: 1Aa, 1B, 10B, 10D, 11Aa, 11B, 12A och 12B Husdjur: 11Ab, 40B
HS Konsult , kon- taktpersoner Johan Kullsand, 018-56 04 24	Växtodling: 1Aa, 1B, 10B, 10D, 11Aa, 11B, 11E, 12B, 16A och 16B
Kikki Fors, 018-56 04 04	Växtskydd: 13A och 13B
Stina Stabo, 018-56 04 19	Husdjur: 11Ab, 15A, 30A, 30C, 40B, 41A, 41B och 50B
Sören Eriksson, 018-56 04 37	Våtmarker: 14A och 14B
Svenska Husdjur , Emelie Uggla, 070-688 05 58	Husdjur: 1Aa, 40B, 41A, 41B, 41C och 42A
Associera Lant- bruksrådgivning , Wijnand Koker 070-562 17 87	Växtodling: 1Aa, 1B, 10B, 10D, 11B, 11E och 40B Våtmarker: 14A och 14B

Utmaning - klimat

Detaljerat program för de tre kurserna på denna sida kommer inom kort att finnas på HS Konsults webbplats www.hushallningssallskapet.se/hskonsult

Klimatsmart växtodling

– om hur både ekonomi och miljö maximeras!

Hitta nya arbetssätt för din växtodling som kan öka lönsamheten samtidigt som miljöbelastningen minskar! Under tre halvdagar ges möjlighet till fördjupade kunskaper inom modern växtodling tillsammans med växtodlingsrådgivare från HS Konsult. Kursen kommer att ges på två orter, dels i trakten kring Upplands Väsby, dels i Södertäljetrakten.

Träff 1: Jordbearbetning – Jordbearbetningsstrategins och markstrukturens betydelse för klimatpåverkan, markstruktur och skördeutbyte.

Träff 2: Sparsam körning och systemanalys – Teorigenomgång av sparsam körning samt praktiska tips. Jämförelse av olika odlingssystem (ekonomi, drivmedelsåtgång och skördeutbyte).

Träff 3: Precisionsodling – Att nyttja precisionsodlingen och ny teknik för ökat skördeutbyte och minskad klimatverkan.

Datum och platser:

Kring Upplands Väsby: 17 och 31 januari samt 14 februari.

Södertäljetrakten: 19 januari samt 2 och 16 februari.

Anmälan: senast den 12 januari till Marie Lundberg 018-56 04 00 (vx), 070-644 52 12 eller marie.lundberg@hushallningssallskapet.se.

Foto: Marie Lundberg

Nu finns det även klimatmodul inom Greppa Näringen - www.greppa.nu

Hör av dig till Cecilia Norén på Länsstyrelsen om du vill ha kontakt med en rådgivare

Klimatsmart Djurhållning

Hitta nya arbetssätt för ditt företag som kan öka lönsamheten samtidigt som miljöbelastningen minskar! Under tre halvdagar ges möjlighet till erfarenhetsutbyte och fördjupade kunskaper inom odling och utfodring av eget proteinfoder samt maximalt utnyttjande av stallgödseln tillsammans med husdjurs-, energi- och växtodlingsrådgivare från Hushållningssallskapet. Kursen kommer att ges på två orter, en i norra länsdelen och en i södra.

Träff 1. Skippa Sojan – utfodra med närodlat protein med bibehållen avkastning och ökad lönsamhet. Det är både möjligt och klimatsmart! Tillsammans med husdjursrådgivare Sofia Ång diskuterar vi protein i foderstater till mjölk- och nötkor, svin.

Träff 2. Odlad protein och sprid skiten själv – eller låt din granne göra det. Bli proffs på att producera just det protein du vill ha eller bli en attraktiv partner till ett växtodlingsföretag genom byte av mark, foder och/eller gödsel. Vi pratar samverkansformer mellan gårdar med olika inriktningar, växtföljder, odlingserfarenheter och gödsling tillsammans med växtodlingsrådgivarna Anna Linnell och Marie Lundberg.

Träff 3. Gör pengar av gödseln – studiebesök på gårdsanläggning för biogasproduktion med energirådgivare Gunnar Hadders. Diskussion och analys i fält om stallgödsel, bördighet, mullhalt och markstruktur med växtodlingsrådgivare Marie Lundberg.

Tid och plats:

Norrträljetrakten: start den 11 januari 2011

Södertäljetrakten: start den den 13 januari 2011

Anmälan och frågor: Senast den 5 januari till Anna Linnell, anna.linnell@hushallningssallskapet.se, 070-562 02 72 eller 018-56 04 00.

Klimatsmart Hästföretagande

Under två halvdagar ges möjlighet att fördjupa sig i utfodring och växtodling inriktad mot dig som är hästföretagare. Kursen kommer att ges på två orter, en söder och en norr om Stockholm.

Träff 1: Slopa krubb i burk – Tillsammans med utfodnings- och växtodlingsrådgivare från HS Konsult diskuteras möjligheten att använda närproducerat grov- och kraftfoder istället för att köpa in pelleterat färdigfoder.

Träff 2: Gödsel kan bli mer än skit – Samarbetsformer mellan hästgårdar och andra gårdar. Potentialen i häststallgödsel. Ev studiebesök.

Datum:

Norrträff den 24 januari och den 7 februari

Söderträff den 26 januari och den 9 februari

Anmälan och frågor: senast en vecka innan kursstart till Marie Lundberg, marie.lundberg@hushallningssallskapet.se, 018-56 04 00 eller 070-644 52 12.

Utmaning - klimat

Ett seminarium om klimatanpassning – hur och varför?

På Länsstyrelsens klimatseminarium den 10 november bjöds 15 deltagare på tre spännande föreläsningar om allt från smarta energispärtips till inblickar i framtidens klimat. Var du nyfiken på seminariet men förhindrad att vara med? Här kommer en kort sammanfattning.

Om lantbrukets bidrag till problem och lösningar

Först ut var Hilda Runsten som är klimatexpert på LRF. Hilda visade på hur jordbrukets utsläpp bidrar till klimatförändringarna och vilken potential det finns att påverka dem. Genom en aktiv klimatanpassning under de närmaste 10-15 åren skulle lantbruket i Sverige kunna minska sina utsläpp av klimatgaser med mellan 20 och 25 procent. Hilda underströk att ett sådant klimatarbete ofta är en lönsam affär för lantbruksföretaget.

Om energibesparing i klimatets och plånbokens tjänst

Christer Johansson är energirådgivare på LRF Konsult. Han berättade om lantbrukets möjligheter att spara energi. Han delade upp detta arbete i tre nivåer. Den första handlar om att ändra en vana, till exempel köra sin traktor på ett bränslesnålare sätt. Nästa nivå handlar om mindre investeringar, till exempel skaffa navigeringshjälpmedel eller lågenergilampor. Den tredje nivån innebär att helt byta system, genom att bygga nytt djurstall med naturlig ventilation eller gå över till plöjningsfri odling. Christer visade att det fanns energivinster att göra i varje del av verksamheten på gården och hans råd var mycket konkreta. Genom att titta på allt från lufttrycket i traktordäck till varvtalet på vakuumpumpen och tidstyrning av belysningen finns en hel del energi, och därmed också pengar, att spara.

Om framtidens klimat för lantbruket

Projektet Gradvis syftar till att förbereda lantbrukare för ett förändrat klimat, så att de kan anpassa sina företag. Line Strand från HS Konsult arbetar i projektet. Hon berättade att generellt sett förväntas sommaren i genomsnitt bli lite varmare och lite torrare. Vintrarna kommer att bjuda på mer nederbörd, men kortare snöperiod. Väderextremer i form av både hetta och mycket nederbörd kommer att ske allt oftare. Detta kommer naturligtvis att påverka förutsättningarna för lantbruket på olika sätt. Vissa grödor kommer att gynnas av en längre växtsäsong, andra riskerar att brådmogna vid torka och höga sommartemperaturer. Även ogräs och skadegörare kommer att påverkas. Den högre halten av koldioxid i atmosfären kommer också att påverka grödorna. Allt detta sammantaget kräver nya strategier för dränering, bevattning, växtnäringstillförsel och växtskydd för att bemöta de nya odlingsförutsättningarna. Givetvis påverkas även djurproduktionen. Betessäsongen kommer att bli längre och avkastningen på gräsmarker att öka men risken för värmestressade djur kommer också att öka.

Karin Olsson och Hanna Williamsson

Samordnad varudistribution

Miljöresurs Linné genomför med stöd av Jordbruksverket och i samarbete med Miljöstyrningsrådet konferenser om "Samordnad varudistribution för den offentliga sektorn". Bakgrunden till dessa seminarier är den rapport som Miljöresurs Linné gjort tidigare i år - kartläggningsprojektet "Goda exempel på logistiklösningar – med fokus på livsmedel i kommuner". Rapporten kan laddas ner från www.miljoresurslinne.se.

Under en konferensdag i Stockholm vill projektgruppen i samarbete med projektet Gård till gaffel och Länsstyrelsen i Stockholms län inspirera och visa på möjligheter att öka den lokala livsmedelsförsörjningen i kommuner samt öka möjligheten att nå flera av miljömålen. Representeranter från Borlänge, Uppsala och Nacka kommuner presenterar sina arbetssätt och lösningar.

Målgruppen för dagens program är politiker/beslutsfattare, upphandlare/inköpare, miljösamordnare/miljöstrateger, landsbygdsutvecklare samt övriga intresserade. Företrädare från Uppsala, Stockholms, Södermanlands, Gotland, Örebro och Västmanlands län önskas särskilt välkomna!

Liknande konferenser kommer att hållas i Lund, Örebro, Alvesta, Östersund och Umeå. Program för alla konferenserna kommer snart att finnas på Miljöresurs Linnés webbplats.

Tid och plats: Den 15 februari kl 9-16 på Länsstyrelsen i Stockholms län, Hantverkargatan 29.

Deltagaravgift: 400 kronor exklusive moms för seminarium och kaffe. Lunch förtäres på en av de närliggande restaurangerna.

Anmälan: senast den 1 februari via Länsstyrelsens kalender eller till Mette Kjöbek Petersen, mette.kjobekpetersen@lansstyrelsen.se eller 08-785 41 97.

Information: om seminariets innehåll fås av Karin Sahlström Miljöresurs Linné, 076 - 834 00 73.

Program för dagen kommer inom kort att finnas på Länsstyrelsens webbplats.

Energikartläggningscheck från Energimyndigheten

Företag som använder mer än 500 MWh energi per år och lantbruk som omfattar minst 100 djurenheter kan söka stöd för energikartläggning i företag och lantbruk hos Energimyndigheten, även kallat "energikartläggningscheck". Stödet kan sökas fram till år 2014 och täcker 50 procent av kostnaden för energikartläggningen, upp till maximalt 30 000 kronor. En energikartläggning ger dig svar på hur mycket energi som årligen tillförs och används för att driva verksamheten och hur energin är fördelad. Kartläggningen ger också förslag till energieffektivisering.

Läs mer på Energimyndighetens webbplats, www.energimyndigheten.se

Utmaning - Matlandet

Grundkurs i livsmedelshygien

Säker mat är ett gemensamt ansvar för alla som på något sätt hanterar eller serverar mat. De som arbetar kommersiellt med mat; produktion/tillagning, servering, försäljning med mera, lyder under livsmedelslagen. Lagen ställer krav på att all personal ska utbildas i livsmedelshygien.

Kursinnehåll:

- Säker och redlig livsmedelsproduktion.
- Matförgiftning – ett stort problem, smitta, smittkällor.
- Personlig hygien.
- Tydlig lagstiftning och tillsyn med flexibilitet.
- Ansvar, Spårbarhet, Märkning.
- Egenkontroll med HACCP.

Målgrupp: Företagare med livsmedelsförädling samt övrig livsmedelsverksamhet på landsbygden

Stockholm: den 15 och 24 mars kl. 9.30-15.30 samt eget arbete mellan kursdagarna. Kulturhuset, Sergels torg.

Nykvarn: den 17 februari och 3 mars kl. 9.30-15.30 samt eget arbete mellan kursdagarna. Taxinge, Näsby slott.

Uppsala: den 20 och 31 januari kl. 9.30-15.30 samt eget arbete mellan kursdagarna. Livsmedelsverket, Hamnesplanaden 5.

Deltagaravgift: 800 kronor exklusive moms per kurs. Kostnader för förtäring och hygienprovtagningmaterial tillkommer.

Anmälan: Senast 10 dagar före kursstart, till ellinor.moberg@hush.se, 070-946 06 28 eller 08-508 616 20. Uppge kursdeltagarens namn, personnummer, fakturaadress, telefon och e-post.

Bygga för småskalig livsmedelsförädling

En endagskurs för dig som vill satsa på småskalig livsmedelsförädling, gårdsbutik, mejeri, slakteri, egen tillverkning av saft/sylt eller liknande.

Kursinnehåll:

- Affärsidé.
- Hur bygger man en livsmedelslokal.
- Energieffektivt.
- Livsmedelsregler.
- Hur kan ekonomin se ut.
- Hur går man vidare.

Efter kursen finns det möjlighet att få enskild rådgivning inom ovan angivet ämne till ett kraftigt subventionerat pris.

Tid och plats: I Uppsala, Köping och Gnesta under januari och februari, datum är ej bestämt.

Deltagaravgift: 500 kronor exklusive moms och förtäring.

Anmälan: senast en vecka innan kurserna till HS Konsult AB, 018-56 04 00.

Information: Stina Stabo, HS Konsult AB, 070-399 11 89.

Kommunicera mervärde

Konsumenterna köper gärna mervärden. Vilka mervärden har mina produkter och hur kan jag produktutveckla fler mervärden? Hur marknadsför jag mervärden?

En kursserie med fokus på olika mervärden ges under de kommande månaderna. Föreläsare är Maria Åkesson, nutritionist.

Många konsumenter vill ha ”ärliga” produkter och nyttig mat. Kurserna ger kunskap så att du kan visa vad som är kvalitet, nyttigt, om smaker och maträtter. Du får kunskaper för produktutveckling och hur man kommunicerar mervärden i kundkontakter och marknadsföring.

Anmälan: Prebio Utbildning 0171-44 36 37.

För utförligare program och datum för respektive kurs se www.prebio.se och länsstyrelsernas webbplatser.

Deltagaravgift per dag: 400 kr exkl. moms och förtäring.

Funktionella livsmedel – en ny trend

Råvaror och ”vanliga” förädlade produkter kan också vara extra nyttiga till exempel blåbär, havtorn, grönsaker, nötter, matolja, ost, yoghurt, surdegsbröd, fisk, kött.

I kursen presenteras ett antal funktionella livsmedel. Vi går igenom vilka de nyttiga egenskaperna är och hur livsmedlen används. Vi reder ut begrepp som kan användas tillsammans med dessa livsmedel såsom mager, rik på, sockerfri. Dessutom reder vi ut vad man får säga om sambandet mellan mat och hälsa.

Tid och plats: Strängnäs den 2 februari, Arboga den 23 mars och Knivsta den 4 maj.

Packa Smart för småskalig livsmedelsproduktion

Ur innehållet: Är förpackningen ett mervärde? Förpackningsexempel lämpliga för livsmedel, förpackningens säljande effekter, olika krav på förpackningen, från idé till produkt, kan industrin klara små serier?

Föreläsare kommer från The Packaging Arena, ett företag som utvecklar förpackningslösningar åt användare i samarbete med förpackningsindustrin. De samarbetar med Kil Innovation Food Arena vilket är ett kompetens- och utvecklingscentrum för livsmedel i Värmland

Tid och plats: Strängnäs den 26 januari, Arboga den 17 mars och Knivsta den 7 april.

Smak

Smak är ett av de viktigaste mervärdena som konsumenterna lätt kan ta till sig. Vilka knep finns för att locka konsumenterna till köp?

Kursen innehåller även en smakskola och en introduktion till vokabuläret som används för att sätta ord på smakerna och kommunicera smak med kunderna.

Tid och plats: Strängnäs den 16 februari, Arboga 29 mars och Knivsta den 27 april.

Udda djurslag

Har du dålig lönsamhet i din djurproduktion? Funderar du på andra djurslag som kan vara mer lönsamma?

Deltagaravgift: 400 kronor exklusive moms per kursdag. Kostnad för förtäring tillkommer.

Anmälan: senast en vecka innan kursen till HS Konsult 018-56 04 00 eller e-post hskonsult@hush.se.

Information: Sofia Äng, HS Konsult, 018-56 04 08.

Fågeldag i Hagby fågelfarms butik i Västerås

På Hagby fågelfarm föder man upp kycklingar, kalkoner, ankor och gäss. Jenny som driver fågelfarmen har lång erfarenhet av uppfödning av fågel och säljer sina produkter till bland andra, Cajsa Varg och Bondens Butik i Stockholm samt i egen butik i Västerås. Se www.hagbyfagelfarm.se för mer information.

Tid: den 20 januari kl. 10.00-16.00.

Foto: Sofia Äng

Getter och får - produktion av mjölk och ost

På Vallgarns gårdsmejeri i Långtota utan för Enköping besöker vi Michael Sjöman och Kristina Fredriksson, som delar med sig av sina erfarenheter med jämtgetter för mjölk- och ostproduktion. Se www.vallgarn.eu för mer information.

Tid: den 3 februari kl 10.00-16.00.

Lönsam binäring

Under vintern anordnas tre kurser inom projektet Lönsam binäring i Mälardalen, som drivs av LRF Mälardalen.

Anmälan: senast en vecka innan respektive dag till malardalen@lrf.se eller 0171-41 76 34. Får du förhinder kan du avanmäla dig fram till 3 dagar innan kursstart utan att debiteras.

Information: Lotta Fabricius Kristiansen, 070-735 28 58 eller lotta.fabricius@apinordica.se

Vägen till marknaden del 1

Tid: den 19 februari kl 9-18

Plats: Vallby Radiostation, www.lidingby.nu

Deltagaravgift: 500 kronor exklusive moms

Ekologisk produktion

Köttskola vid Skebo Kött & Charkuteri

En tredagarskurs om köttproduktion enligt ekologiska principer hela vägen från djuruppfödning till färdig korv eller tillagad detalj. Under kursen belyses arbetet med hög kvalitet genom hela kedjan från jord till bord.

Målgrupp: landsbygdsföretagare i Uppsala län. Övriga deltagare är välkomna i mån av plats.

Tid: 26-28 januari 2011

Deltagaravgift: 1500 kr exklusive moms. Kostnad för förtäring och eventuell övernattning tillkommer.

Information och anmälan: Maria Alarik, 070-661 69 20 eller HS konsults webbplats www.hushallningsallskapet.se/hskonsult

Mentorstöd

Nu finns det möjlighet för lantbrukare, som vill lägga om till ekologisk produktion, att få stöd och hjälp av en kollega. Bondens Ekoråd ger ett bollplank för utveckling av idéer, svar på frågor och uppbackning av beslut. Mötet med en erfaren kollega som tidigare ställt om sin gård är en stor hjälp för att minska hinder och undvika onödiga misstag.

Bondens Ekoråds grundpaket innehåller olika aktiviteter med totalt 22 mentortimmar som du kan nyttja under 1 års tid.

Deltagaravgift: 7 500 kronor exklusive moms. Det förmanliga priset är möjligt tack vare ekonomiskt stöd från LRF, Arla och Landsbygdsprogrammet.

Information: om Bondens Ekoråd, hur man får kontakt med en mentor samt vad som ingår i Bondens Ekoråds grundpaket finns på www.bondensekorad.se. Du kan även ta kontakt med Inger Källander, 011-700 93 eller 070-633 64 69.

Vägen till marknaden del 2

Tid: den 19 mars kl 9-18

Plats: Vallby Radiostation, www.lidingby.nu

Kostnad: 500 kronor exklusive moms

Produktutveckling del 2

Med råvarorna från bikupan, för kropp och själ. Teori och praktik. Medverkande är bl.a. Lisen Sundgren, som driver det ekologiska naturkosmetikföretaget Lisen Organics.

Tid: Den 29 januari 2011 kl 9.00-18.00

Plats: Vallby Radiostation, se www.lidingby.nu

Deltagaravgift: 700 kronor exklusive moms. Förtäring och råvaror, burkar och kompendium till de praktiska momenten ingår.

B Porto
Betalt

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Förprovning av djurstallar

Kom ihåg att förpröva ditt stall innan du börjar bygga. Förprovningar handläggs och beslutas av enheten för länsveterinärer.

Kontaktpersoner är: Lena Andersson Webrink, telefon 08-785 49 36; e-post: lena.webrink@lansstyrelsen.se, Elin Agnvall, 08-785 43 90; e-post: elin.agnvall@lansstyrelsen.se, Agneta Hermansson, 08-785 43 83; e-post: agneta.hermansson@lansstyrelsen.se

Nu kan du anmäla dig till ett elektroniskt utskick av Landsbygd i Centrum samt inbjudningar till kompetensutveckling

**Gå in på Länsstyrelsens webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm, under
Landsbygd och Lantbruk**

Landsbygd i Centrum ges ut inom Landsbygdsprogrammet för Sverige år 2007-2013

Enheten för lantbruksfrågor:

Geber Ulrika	Lantbruksdirektör	785 49 07
Alfredius Hanna	Fältkontroller	785 49 18
Andersson Henrik C	Länsfiskekonsulent, fiske- och skärgårdsfrågor	785 40 55
Appeltoft Viveka	Ansvarig för gårdsstöd, samordnare av SAM	785 49 33
Berry Ylva	Fältkontroller, SAM-handläggning	785 42 93
Carlsson Cathrine	Ansvarig för återkrav, SAM-handläggning	785 49 44
Carlsson Lars	Företagsstöd, projektstöd, startstöd	785 49 28
Dalberg Gunilla	Administratör	785 43 54
Florman Anna-Karin	SAM-handläggning, husdjur	785 42 37
Hammarbäck Peter	Åtagandeplaner och restaureringsstöd till betesmarker	785 49 01
Joelsson Karin	Fältkontroller, Utvald miljö: kulturmiljö	785 49 29
Kjöbek Petersen Mette	Ansvarig för kompetensutveckling, Landsbygd i Centrum	785 41 97
Larsson Anders	Ansvarig för företagsstöd, projektstöd och startstöd	785 49 14
Liljander Paulina	SAM-handläggning, fältkontroller, flyghavre	785 53 21
Norén Cecilia	Åtagandeplaner betesmark, stallgödselfrågor, biodlingsfrågor	785 49 11
Norman Sara	Åtgärder inom växtnäringshushållning, Greppa Näringen	785 49 30
Olsson Karin	Fältkontroller, SAM-handläggning, kartfrågor	785 44 09
Pettersson Åsa	Kompetensutveckling, företagsstöd, projektstöd, rovdjursstängsel	785 49 32
Skagerberg Frida	Fältkontroller, SAM-handläggning	785 49 24
Sommar Linnea	Utbetalning företags- och projektstöd	785 49 09
Strömberg Maria	SAM-handläggning, återkrav, utbetalning av miljöersättningar	785 49 38
Ståhle Sofia	Leader, SAM-handläggning	785 47 31
Stålnacke Pia	Vattenhushållning, Utvald miljö: våtmarker och växtnäring	785 49 31
Svensson Sven-Erik	Fastighetsfrågor och planering, företagsstöd, projektstöd	785 49 04
Tykesson Johannes	Kontrollansvarig, SAM Internet	785 49 20
Williamsson Hanna	Redaktör Landsbygd i Centrum, Utvald miljö: betesmarker	785 49 13
Åkerström Rose-Mari	SAM-handläggning, tvärvillkor, Landsbygd i Centrum	785 49 37